

Orālās, artikulārās un verbālās apraksijas pazīmes bērniem ar noturīgiem skaņu izrunas traucējumiem

Signe Stole, Ilze Blūmentāle¹, Ilze Klatenberga²

Rīgas 251. pirmsskolas izglītības iestāde, Latvija

^{1,2}Rīgas Stradiņa universitāte, Rehabilitācija katedra, studiju programma "Audiologopēdija", Latvija

Ievads. Bērniņas runas apraksija ir neiroloģiskas dabas skaņu izrunas traucējumi bērniem, un to pamatā ir traucēta skaņu artikulācijā iesaistīto kustību precizitāte un saskaņotība, bet nav neiro-muskulāra deficīta (ASHA, 2002). Bērniem ar noturīgiem skaņu izrunas traucējumiem ir raksturīgi skaņu, zilbju, skaņu saplūdumu un vārdu izrunas traucējumi. Bērni nespēj izpildīt mērķtiecīgas artikulārās darbības, kaut arī nav konstatēta artikulārā aparāta parēze vai paralīze. Šie traucējumi saistīti ar runas motorās programmas nepilnībām un ir daudzlīmeņu runas traucējums. Nepietiekama skaņu izruna ietekmē runas un valodas prasmju apguvi pirmsskolā un skolā.

Darba mērķis. Izvērtēt orālās, artikulārās un verbālās apraksijas pazīmes bērniem ar noturīgiem skaņu izrunas traucējumiem.

Materiāls un metodes. Pētījumā iekļauti 30 bērni vecumā no 6 līdz 7,5 gadiem. Visiem pētījuma dalībniekiem skaņu izrunas terapija tika veikta ilgākā laika periodā no 2,5 līdz 3 gadiem, bet arī pēc vairāku gadu terapijas saglabājas skaņu izrunas traucējumi. Visiem pētījuma dalībniekiem dzimtā valoda ir latviešu valoda, nav konstatēti dzirdes traucējumi, artikulārā aparāta parēze vai paralīze. Pētījumā tika izmantots "Latviešu valodas fonēmu pārbaudes materiāls", "Orālās, artikulārās un verbālās apraksijas izvērtēšanas materiāls".

Rezultāti. Analizējot skaņu izrunas traucējumus pēc aktīvās runas orgāna, 30% pētījuma dalībnieku ir gan lūpeņu, gan mēleņu izrunas traucējumi, bet 70% ir mēleņu izrunas traucējumi. No 10 piedāvātajiem orālās apraksijas izvērtēšanas uzdevumiem 86% uzdevumu pētījuma dalībnieki izpildīja precīzi. Veicot Kolmogorova-Smirnova *Test 2*, orālās apraksijas pazīmes netika apstiprinātas. Artikulārās apraksijas izvērtēšanai tika piedāvāti četri skaņu, divi skaņu saplūdumu un četri zilbju lietošanas izvērtējoši uzdevumi (10 uzdevumu). Artikulārās apraksijas uzdevumus precīzi veica 1 (3%) pētījuma dalībnieks. Datu analīze par neizpildītiem artikulārās apraksijas izvērtējošiem uzdevumiem (neprecīzi izpildīto uzdevumu skaits robežās no 1 līdz 10) tika veikta pēc Kolmogorova-Smirnova testa, datu apstrāde liecina, ka iegūtie rezultāti ir statistiski ticami un pētījuma dalībniekiem ir artikulārās apraksijas pazīmes (95% ticamības, Sig - 0,348 > 0,242). Verbālās apraksijas izvērtēšanai tika piedāvāti trīs darinātas vārdu rindas izvērtējoši uzdevumi, četri daudzsilbīgu vārdu un trīs vārdu savienojumu izvērtējoši uzdevumi (10 uzdevumu). Verbālās apraksijas neizpildīto uzdevumu skaits ir robežās no 1 līdz 10, neviens no pētījuma dalībniekiem visus 10 uzdevumus precīzi izpildīt nespēja. Datu analīze liecina, ka iegūtie rezultāti ir statistiski ticami un pētījuma dalībniekiem ir verbālās apraksijas pazīmes ($p < 0,05$).

Secinājumi. 97% pētījuma dalībnieku visas piedāvātās lūpu, vaigu, mēles kustības izpildīja precīzi. Pamatojoties uz minētajiem rezultātiem, nevienam pētījuma dalībniekam netika konstatētas orālās apraksijas pazīmes. 63% pētījuma dalībnieku novērotas pazīmes, kas liek domāt par artikulārās apraksijas iespējamību. Izvērtējot verbālās apraksijas pazīmes, 80% pētījuma dalībnieku piedāvātos uzdevumus neizpildīja, kas apstiprina verbālās apraksijas iespējamību.